Gävle KOMMUN

Tjänsteskrivelse

2026-10-14

Diarienummer: 26SON149

Handläggare:

Magnus Höijer
026-17 80 00
magnus.hoijer@gavle.se

Nämnd:

Socialnämnd

Åtgärdsplan för ekonomi i balans

Inledning

Utifrån nämndens beslut i september 2026 redovisas här en kompletterad åtgärdsplan, dvs den tidigare framlagda åtgärdsplanen med de kompletteringar som varit möjliga att göra sedan nämndens beslut i september 2026.

Tidigare åtgärder

I februari 2024 beslutade Socialnämnden om besparingar, utifrån budget 2024 (24SON30). Bakgrunden var ett ansträngt ekonomiskt läge där välfärdsnämnderna sammantaget hade ett besparingsbehov på 180 miljoner kronor. För Socialnämnden innebar detta att besparingar motsvarande cirka 60 miljoner kronor behövde genomföras under 2024.

Förvaltningen bedömde att de åtgärder som föreslogs kunde kan ge en helårseffekt på cirka 40 miljoner kronor, men att full effekt inte kunde uppnås redan under 2024. Tyngdpunkten låg på att minska kostnaderna för externa placeringar av barn och unga, framför allt HVB-placeringar genom att arbeta mycket aktivt med hemtagningar och ett tydligt förebyggande arbete. Resurser styrdes om internt från delar av förebyggandeverksamheterna för att klara uppdraget.

Att notera: i kommunplanen för 2025 uttrycks följande:

”Nämndernas ramar minskar med 34 mnkr jämfört med 2024 årsbudget och med 243 mnkr jämfört med årsprognos 2024. Nedjusteringen beror på lägre PO-pålägg kopplat till minskade pensionskostnader om 143,7 mnkr och minskade volymer utgör nedjustering på 99,3 mnkr. Vi räknar att underskottet från 2024 samt volymminskningen som sammantaget uppgår till 292,1 mnkr kommer att bli svårt för nämnderna att hantera under 2025. I beloppet ingår viss del åtgärdsplaner som nämnderna jobbar för att komma på beslutade ramar. *För att klara nödvändig omställning på ett ansvarsfullt sätt, främst i välfärdsnämnderna, så föreslår vi politiskt att verksamheterna får en väldefinierad omställningstid för att återställa sina underskott, med höga krav på effekthemtagning under tre års tid* [egen kursivering] och att 2026 blir året då vi når målet om stark finansiell ställning 50 procent."

Åtgärderna för Socialnämnden gav resultat: kostnaderna för externa placeringar och köpt öppenvård minskade med 13,5 procent till och med oktober 2025 jämfört med motsvarande period föregående år. För 2025 så landade Socialnämnden på ett ekonomiskt resultat på +32,8 mnkr.

I internbudgetbeslutet för 2026 (25SON201) noterade nämnden att det kvarstår osäkerhetsfaktorer som kan påverka utvecklingen negativt, bland annat den samhällsutveckling som rör barn och unga samt den ökande gängkriminaliteten. Man pekade också på att man befinner sig också i en omfattande omställning inför den nya socialtjänstlagen som trädde i kraft i juli 2025. Omställningen omfattar hela verksamheten, med särskilt fokus på att förebygga kriminalitet bland barn och unga. Även insatser för vuxna prioriteras, där arbetet mot hemlöshet och utvecklingen av stöd för personer med samsjuklighet är centrala områden.

Förutsättningarna för 2026 års budget var relativt goda utifrån de effektiviseringar som gjordes enligt beslut om hemtagningar 2024. Under slutet av hösten 2025 började placeringarna åter öka.

En stor del av dessa placerade personer är nya och/eller för nämnden tidigare ej kända ungdomar. Dessa har alltså inte tagit del av socialtjänstens övriga insatser. Vid en jämförelse med samma period 2025 är utfallet högre innevarande år. Placeringarna för barn och unga går att hänföra till psykisk ohälsa samt kriminalitet (eller risk för kriminalitet).

Ambitionen av de besparingar som gjordes efter beslut som fattades 2024 kvarstår. Det innebär att nämnden strävar efter att ha så få placeringar som möjligt och framför allt ha kortare placeringstider och att tillgodose vårdbehoven genom egna öppenvårdsinsatser. Nämnden har erhållit löpande redovisning av hur arbetet

fortskrider och redan i oktober 2024 fick nämnden en redogörelse av den uppföljning det arbete som genomförts kopplat till hur de ungdomar som varit placerade och blivit föremål för arbetet med hemtagning.

Ärendebeskrivning

Gemensamma strategier

- Stärka öppenvårdens insatser genom rekrytering av fler medarbetare och utvecklade arbetssätt för att fler personer ska kunna få stöd i hemkommunen istället för genom externa placeringar.
- Arbeta med tidig planering för hemtagning av placerade individer samt identifiera möjligheter till hemmaplanslösningar genom ökad samverkan mellan verksamheter
- Utveckla förebyggande och tidiga insatser för att minska framtida vårdbehov och behov av placeringar. Detta omfattar bland annat skolsociala team, tidigt samordnade insatser och förstärkt samverkan med skola, region och övriga delar av kommunkoncernen
- Förbättra samverkan med externa aktörer såsom regionen och polisen för att stärka stödet till personer med omfattande eller komplex problematik

Barn och unga

Åtgärderna fokuserar på

- stärka öppenvården och arbetet med familjer på hemmaplan,
- utveckla samverkan mellan utredning, öppenvård och förebyggande verksamheter,
- förstärka arbetet med unga i riskzon eller med kriminell problematik,
- skapa bättre förutsättningar för kortare placeringstider och tidigare hemflytt,
- utreda möjligheterna till egna boende- och HVB-lösningar i kommunen.

För målgruppen 18 år och äldre

Åtgärderna fokuserar på:

- skapa sammanhållna stödinsatser mellan olika verksamheter,
- prioritera hemtagning från placeringar och erbjuda stöd i egen regi via öppenvårds- eller boendeinsatser.
- utveckla motivationsarbetet på våra stöd- och tillsynsboenden.

- stärka det förebyggande arbetet kring skadligt bruk och beroende.
- förbättra uppföljning och kvalitet genom nya funktioner och tydligare arbetsprocesser.

Kompletteringar utifrån nämndens beslut i september 2026

Mätbara mål och nyckeltal för aktuella poster med minusresultat framförallt gällande externa placeringar, samt en utökad öppenvård i egen regi.

- Externa placeringar med nyckeltal inklusive tidsramar och förändringar i procent för antal placeringar, vårddygn, hemtagningar och återplaceringar.
- Samt för alternativa insatser med öppenvård i egen regi med nyckeltal inklusive tidsramar och förändringar i procent för en utökad öppenvård med fler personal och kompetenser.

Nämnden har för avsikt att inför årsskiftet utveckla mätbara mål utifrån utvalda nyckeltal för externa placeringar samt beskriva hur utvecklingen av öppenvården i egen regi ska kunna matcha omfattande vårdbehov på hemmaplan. Dessa nyckeltal måste vara realistiska och långsiktiga, och måste göras efter en professionell analys. En utveckling av data för att följa upp utvecklingen över tid krävs dessutom. Målsättningen är att med denna utvecklade kostnadskontroll kunna understödja det övergripande målet en ekonomi i balans.

I organisationen pågår omfattande förändringar inom verksamhetsområde barn och unga. En ny enhet kommer startas, med specialkompetens för arbete med ungdomar som befinner sig i eller kring kriminalitet och uppvisar normbrytande beteende. Här kommer både utredande resurser och de som genomför insatser att arbeta inom samma enhet. Att handläggare och behandlare samlas under en enhet kommer också bli fallet för övriga målgrupper, när en enhet för barn 0-11 år startas, och en enhet för ungdomar 12-17 år startas. Dessutom kommer en resursenhet öppnas med särskilt kvalificerade handläggare. Detta kommer bl. a möjliggöra en flexibel planering utifrån enheternas arbetsbelastning samt minskade köp av externa konsulter. Utöver öppenvård i egen regi kommer även den tidigare utredningen om HVB i egen regi att uppdateras, för att se om det kan vara en väg framåt för att ge bättre förutsättningar till att avsluta externa placeringar.

Inom verksamhetsområde Vuxen har fokus i utvecklingsarbetet varit att optimera de befintliga enheterna till en för kunderna sammanhållen process. En vårdkedja utvecklas där de externa placeringarna kan kortas ner via avdelningens interna

stödboenden, öppenvård och boendeenhet. Avdelningens arbete för att minska hemlösheten ger förhoppningsvis även effekt på externa placeringar då just avsaknad av eget boende ofta är en bidragande orsak till placeringsbehov.

Redogör för hur statsbidrag och kommunens extra satsningar (5+5 m) har använts.

Avdelningen förstärker med 20 nya medarbetare med finansiering genom statsbidrag samt. kommunens satsning. Av dessa arbetar 16 medarbetare på operativ nivå, nära kunderna. Vissa medarbetare tillsattes redan 2025 och 2026 men det stora flertalet kommer rekryteras under återstoden av innevarande år och inledningen av 2027.

Med omställning utifrån ny socialtjänstlag följer statsbidrag. Välfärd Gävle har rekvirerat 17.6 mkr, och socialtjänstlagen omfattar alla åldrar (även äldre) och många delar av verksamheterna. Majoriteten av dessa statsbidrag, 11.5 mnkr, ligger nu inom avdelningen Individ, familj och arbete.

Kommunstyrelsen fattade beslut om extra satsningar i juni. Att rekrytera nya tjänster tar ca fem till sex månader inräknat facklig samverkan, rekryteringsprocess och en viss uppsägningstid vid byte av anställning. Satsningen gäller för 2026 och än så länge finns inga beslut om motsvarande medel för 2027 varvid en viss restriktivitet är nödvändig med tanke på nuvarande underskott.

Under analysfasen för ny socialtjänstlag togs många förändringsbehov fram. I och med den nya interna organisationen av Välfärd planerades ett fortsatt arbete under 2026 och framåt. Det handlade om alltifrån finansiering, bedömningar av omställning i relation till tillskapande av nya funktioner och tjänster och allt i relation till vilka insatser som behöver tas fram och vilka som behöver förändras. Organisationsförändringen medförde också att andra typer av utvecklingsbehov blev klargjorda, och det arbetet pågår, och är nödvändigt att prioritera. Det handlar om tydligare rollfördelning mellan chefsnivåer, kulturarbete inom avdelningen och verksamheterna för att skapa samsyn, och att säkerställa en minskad sårbarhet vad gäller bemanning och tillgänglighet.

Förstärkningen av tjänster sker mestadels i insatser för att stärka öppenvård och förebyggande arbete (kvalificerade kontaktpersoner, behandlare, fältassistenter, vägledare bl. a). I och med dessa förstärkningar kan kunderna få omfattande stöd i tid räknat, ett s.k. ”hållande stöd” vilket kan möta de omfattande vårdbehoven.

Komplettera åtgärdsplanen med att beskriva skillnaden mellan 2025 och 2026 med antal placeringar, vårddygn, antal hemgång med öppenvårdsinsats, arbetssätt, antal personal och konsulter.

Antal placeringar, vårddygn och kostnader:
I bifogad **bilaga bild 1** redovisas kostnadsutveckling, antal placeringar och vårddygn för barn och unga under perioden juli 2025 till september 2026. Det har skett en ökning under perioden i antal placeringar från 52 till 70, vårddygn 1405 till 2061 och kostnad 9.9 mkr till 15.7 mkr per månad.

I **bifogad bild 2** för barn och unga redovisas en längre tidsperiod (september 2023 till september 2026). Placeringarna fluktuerar under denna period.

I **bifogad bild 3** visas utvecklingen för HVB vuxna. Där har antalet placeringar ökat från 24 till 29, vårddygn från 618 till 791 och kostnad 2,5 mkr till 2,7 mkr.

I bild 4 visas den längre tidsperioden som också illustrerar hur placeringarna varierar över tid.

Personal och konsulter:

Nedanstående tabeller visar skillnader i antal medarbetare och konsulter 2026 jämfört med 2025. Antal medarbetare har utökats och kommer att öka framåt. Antal medarbetare som arbetar förebyggande och med öppenvård kommer att behöva blir fler, för att på längre sikt också kunna minska på medarbetare som arbetar med handläggning (socialsekreterare). Denna förskjutning sker på lång sikt.

Totalt antal anställda inom avdelning IFA i augusti respektive år:

År	Antal anställda	Antal årsarbetare
2026	387	385.3
2025	377	375.8

En tydlig ökning påvisas av antalet externa konsulter. Dessa har anlitats för att kunna möta den höga arbetsbelastningen för utredningsenheterna och familjehemsenhet Myndighet. Avdelningens avser anställa egna kvalificerade handläggare på en resursenhet för att eliminera behoven av externa konsulter.

Konsulter- kostnader och antal

År	Antal	Timmar	Kostnad
2026	11 konsulter	13 917	11,1 milj
2025	1 konsult	1 713	1,4 milj

Redovisa vad som gjordes annorlunda under 2025 när nämnden gick med ett överskott

Det positiva resultatet 2025 kan härledas till framförallt:

- att de interna öppenvårdsinsatserna hade ett bättre utrymme att växla upp, bl. a genom att några intensiva öppenvårdsinsatser utfördes i extern regi.
- ett tydligt uttryckt antal placeringar där avslut av HVB skulle utföras.

Effekten, som alltså har klingat av, var kortsiktig. Den här typen av förändringsarbete måste involvera hela organisationen, göras över lång tid, och samtidigt ta hänsyn till förändrade omvärldsfaktorer. Avdelningen har ett pågående arbete för att utveckla rutiner och arbetssätt som beskriver det omställningsarbetet och arbetssätt som utvecklats, detta i enlighet med det systematiska kvalitetsarbetet som åligger avdelningen.

I åtgärdsplanen finns flera beskrivningar av åtgärder som funnits i tidigare strategier. Vid kartläggning av ärenden där placeringar varit nödvändiga måste det dock konstateras att effekten av insatser och behovet av placeringar är beroende av samhällsutvecklingen i stort samt hur samarbetet fungerar med övriga aktörer som exempelvis regionen och polisen.

Ökningen av externa HVB ökade under andra halvåret 2025 och låg på en hög nivå vid 2026 års början. I oktober 2025 drabbades Gävle av två skjutningar, varav en dödlig. 2026 har ytterligare två skjutningar ägt rum. Genom en tät samverkan med polisen har allvarliga brott undvikits genom LVU-placeringar. Den organiserade brottligheten nationellt och i Gävle är mycket oroande och har inte visat några tendenser till att avta. På nationell nivå kan man också se att antalet ungdomar som utsätts för rekryteringsförsök till gängkriminalitet och grova brott fortsätter i den omfattning som funnits tidigare.

Samarbetet med polisen fungerar bra. Samarbetet leder också till att ungdomar kan identifieras innan de begår allvarlig brottslighet. Här förebyggs ibland allvarlig brottslighet genom placeringar.

I kartläggningen påvisas även psykisk ohälsa vara en vanlig orsak till placering. I nationell jämförelse ser vi att Gävle kommun får bära hela kostnaden när unga med kombinerad social och psykiatrisk problematik måste placeras. I många andra liknande kommuner sker samfinansiering med regionen.

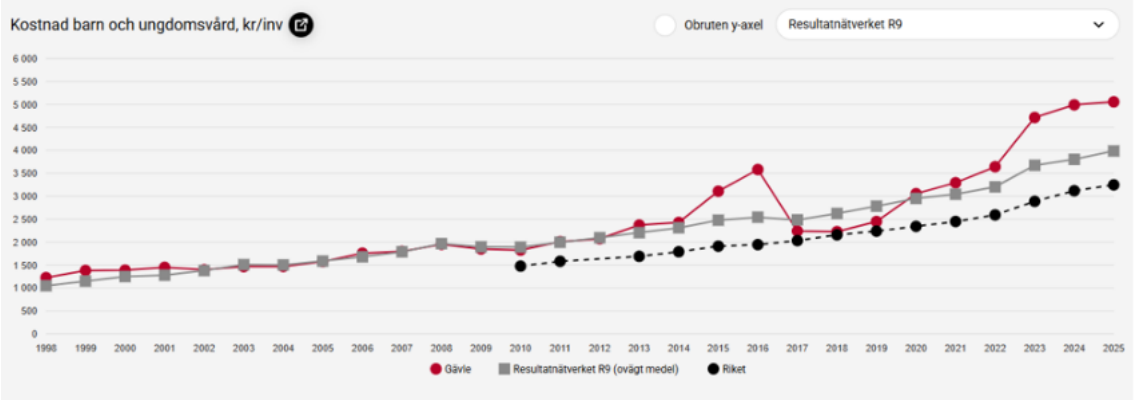
Kartläggningen visar att andelen LVU placeringar ökar markant. Under året har antal nya placeringar minskat men många individer som har blivit placerade har blivit omplacerade, SoL placeringar har övergått till LVU, vissa individer har flyttats från HVB till SiS institutioner där möjligheter finns till inlåsning.

Komplettera åtgärdsplanen med uppgifter enligt KF:s beslut om jämförelser med R9.

Nämnden har fastslaget finansiellt mål “Socialnämnden ska ha en ekonomi i balans med långsiktig hållbarhet” beslutat att jämförelser med R9-kommuner ska ske via mått ur Kolada avseende “Kostnad barn och ungdomsvård” samt Kostnad missbruksvård vuxna, kr/inv.

Uppföljning under 2026 är nyligen gjord med de uppgifter som nyligen presenterats avseende 2025 års data. Nedan är den uppföljning som utförts i samband med delår 2 för detta mål:

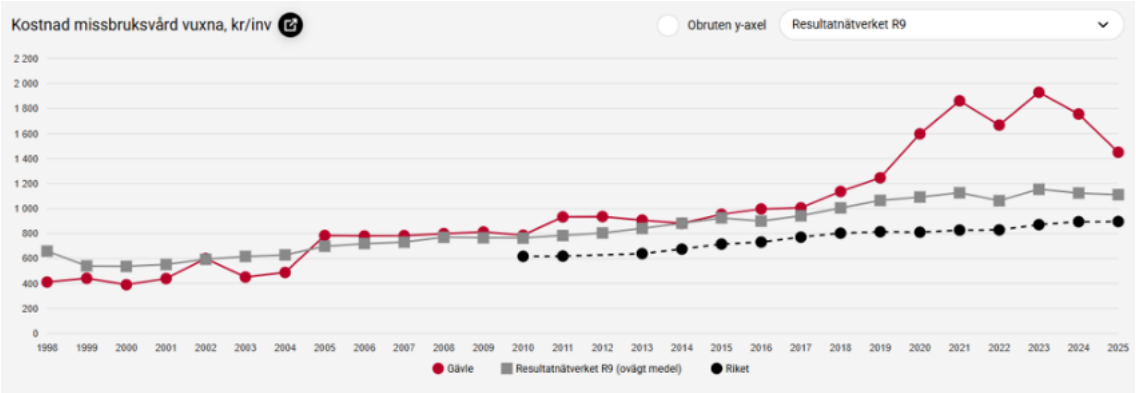
Kostnad barn och ungdomsvård

Målet att minska kostnaderna för barn och ungdomsvården i förhållande till R9 uppnås ej.

Det omställningsarbete med uttalad målsättning att minska kostnader för externa placeringar som beslutades och igångsattes 2024 gav initialt god effekt. Från andra halvan av 2025 har denna trend brutits och en återgång till en högre kostnadsnivå har skett, vilken även fortsätter och förstärks under 2026.

Orsaker till detta är en kombination av faktorer. Samtidigt som den uttalade ambitionen att minska kostnader funnits har nämnden ställt om till den nya socialtjänstlagen med krav på att igångsätta ett utökat förebyggande arbete. Kombinerat med ökade skyddsbehov av barn och unga har detta lett till motsatt kostnadsutveckling än vad omställningsarbetet syftat till.

Kostnad missbruksvård vuxna

Målsättningen är att minska kostnaderna för missbruksvården i förhållande till R9. Här har nämnden minskade kostnader. En anledning till den tidigare höga kostnadsnivån är felaktig rapportering av skyddade boenden, vilket påverkar statistiken negativt. Detta är rättat för 2025, vilket gör att kostnaderna avtar.

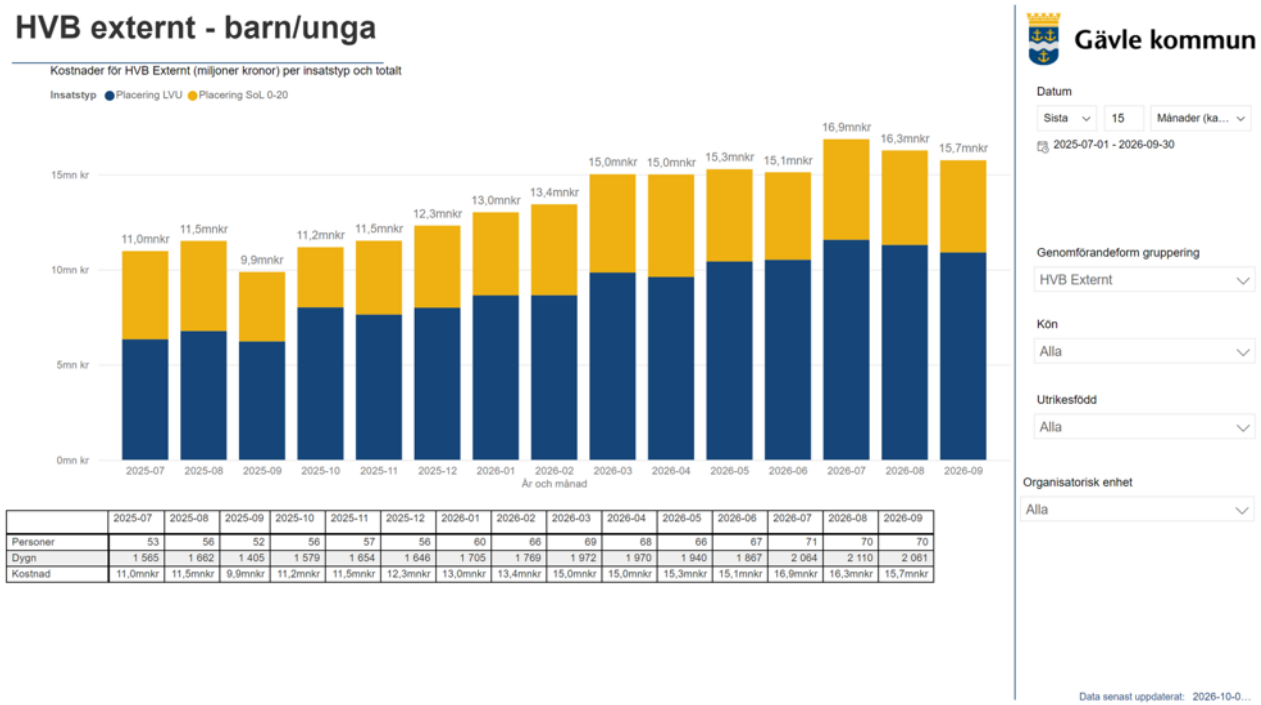
Resultatet av åtgärdsplanen också blir ett underlag att ta ställning till om SN är underfinansierad eller vilka andra åtgärder som behöver vidtas.

Tjänstemannaorganisationen värderar inte om en nämnd är underfinansierad eller ej. Nämnden har en budget som organisationen arbetar utifrån.

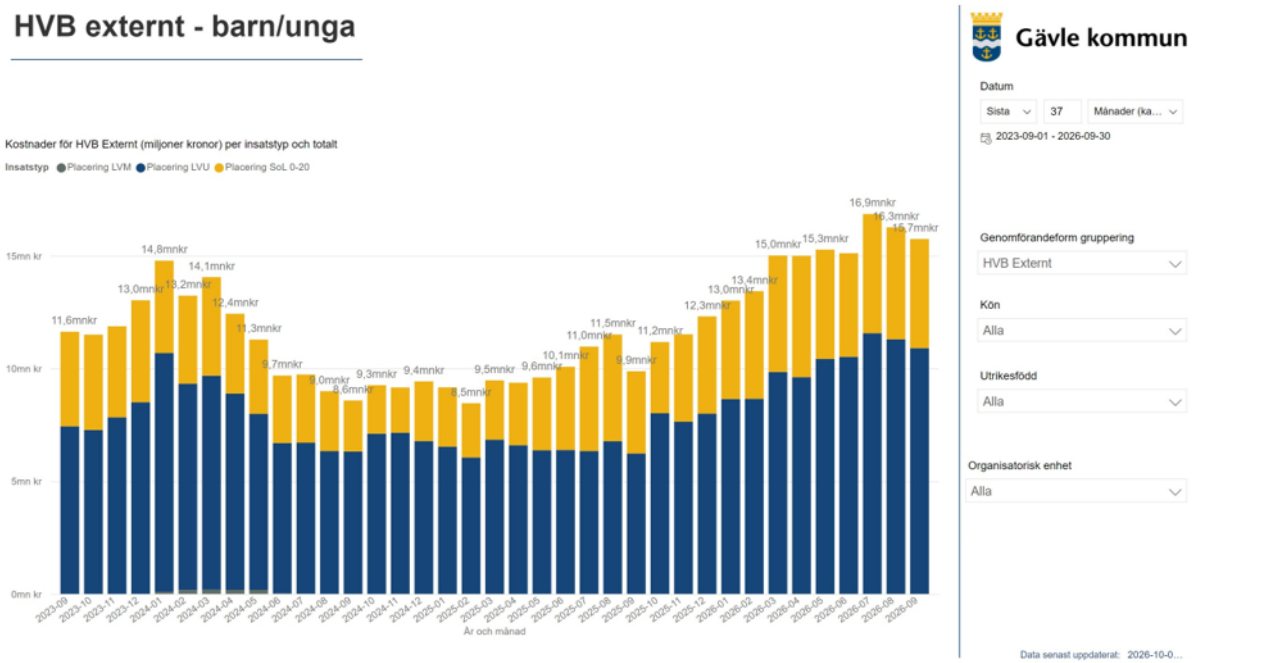
*Att åtgärdsplanen regelbundet redovisas med konkret information till nämnden***.**

Åtgärdsplanen kommer följas upp regelbundet under 2027 via den månatliga ekonomirapporteringen samt delårsredovisningarna

Bilaga med tabeller

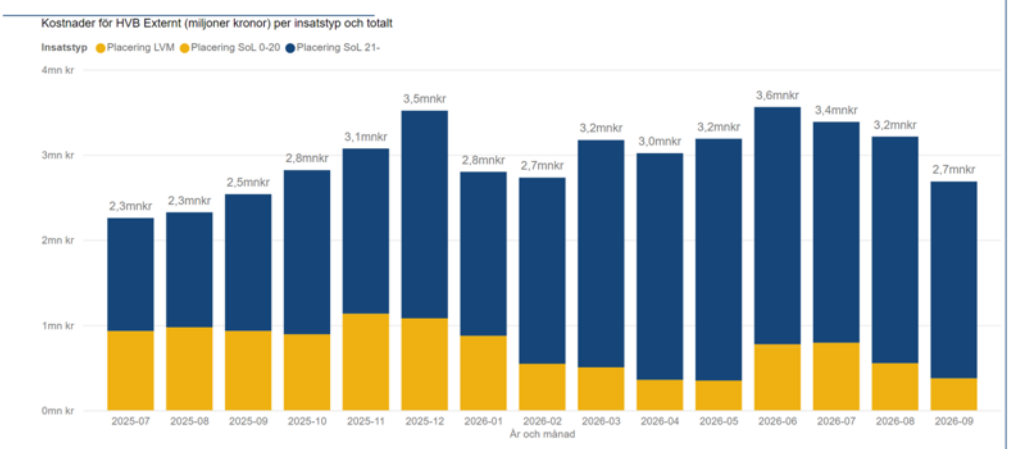

	2025-07	2025-08	2025-09	2025-10	2025-11	2025-12	2026-01	2026-02	2026-03	2026-04	2026-05	2026-06	2026-07	2026-08	2026-09
Personer	53	56	52	56	57	56	60	66	69	68	66	67	71	70	70
Dygn	1 565	1 662	1 405	1 579	1 654	1 646	1 705	1 769	1 972	1 970	1 940	1 867	2 064	2 110	2 061
Kostnad	11,0mnkr	11,5mnkr	9,9mnkr	11,2mnkr	11,5mnkr	12,3mnkr	13,0mnkr	13,4mnkr	15,0mnkr	15,0mnkr	15,3mnkr	15,1mnkr	16,9mnkr	16,3mnkr	15,7mnkr

HVB externt - vuxen

Kostnader för HVB Externt (miljoner kronor) per insatstyp och totalt

	2025-07	2025-08	2025-09	2025-10	2025-11	2025-12	2026-01	2026-02	2026-03	2026-04	2026-05	2026-06	2026-07	2026-08	2026-09
Personer	17	18	24	25	30	30	24	28	30	32	32	36	32	30	29
Dygn	490	498	618	705	768	893	715	749	870	876	861	879	865	896	791
Kostnad	2,3mnkr	2,3mnkr	2,5mnkr	2,8mnkr	3,1mnkr	3,5mnkr	2,8mnkr	2,7mnkr	3,2mnkr	3,0mnkr	3,2mnkr	3,6mnkr	3,4mnkr	3,2mnkr	2,7mnkr

Gävle kommun

Datum

Sista 15 Månader (ka...

2025-07-01 - 2026-09-30

Genomförandeform gruppering

HVB Externt

Kön

Alla

Utrikesfödd

Alla

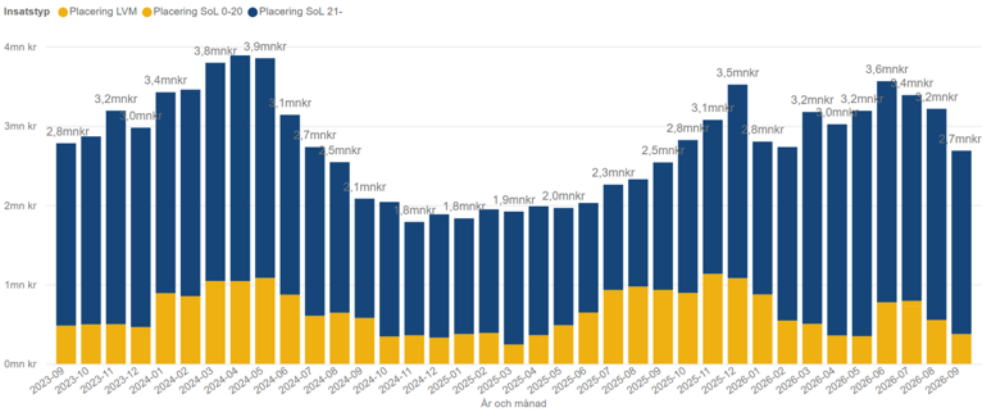
Organisatorisk enhet

Alla

Data senast uppdaterat: 2026-10-0...

HVB externt - vuxen

Kostnader för HVB Externt (miljoner kronor) per insatstyp och totalt

Gävle kommun

Datum

Sista 37 Månader (ka...

2023-09-01 - 2026-09-30

Genomförandeform gruppering

HVB Externt

Kön

Alla

Utrikesfödd

Alla

Organisatorisk enhet

Alla

Data senast uppdaterat: 2026-10-0...

Förväntad effekt

Den samlade effekten av åtgärderna förväntas vara att fler individer får rätt stöd på hemmaplan, att placeringar kan undvikas eller avslutas tidigare samt att verksamheten i större utsträckning använder egna resurser istället för externa köp. Detta bedöms både förbättra kvaliteten för individen och minska kostnaderna för socialnämnden på kort och lång sikt.

Ovanstående åtgärder förväntas ge ekonomiska effekter på längre sikt. Målsättningen är att vända den negativa kostnadsutvecklingen under 2026 men effekterna på helår blir begränsade. För 2027 förväntas tydliga effekter när planering i de enskilda placeringarna har kunnat göras för att säkerställa hemmaplanslösningar motsvarande vårdbehoven samt att förstärkning av medarbetare inom öppenvården har rekryterats. . Avdelningen har för avsikt att skapa realistiska målvärden för 2027 och även följande år som kan redovisas senare under 2026.

Magnus Höijer
Sektorchef
Sektor Välfärd